

545 .ד.ס.

פ ר ר ט ו ק ו ל מס' א/29

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ב', כ"ט באדר תשס"ז, 12.3.66 בשעה 11.30.

השתתפו: ד. ס. אונא - היו"ר
ב. אזניה
א. אלטמן
ס. בגין
י. הרצ
ז. ורהפטיג
ב. לוקר
ג. גיל
ח. רובין
י. ש. רוזנברג.

בעדו: ע. איכילוב
ע. אסף
י. בדר
ש. הלל
ת. טובי
י. ישעיהו
י. כמיס

י. ניצני
י. סרלין
ס. קסיס
י. שופמן

סוזמנים: ח. כהן - היועץ המשפטי
א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
ס. אלון - סגן היועץ המשפטי.

סדר-היום: 1. חוק בתי-דין דתיים (הזמנה לבית-הדין).
2. חוק בתי-המשפט.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ד. ס. אונא:

1. חוק בתי-דין דתיים (הזמנה לבית-הדין).

ב. אזניה: אני מציע לכתוב במקום הסיפא של סעיף 5:
"אך בית-הדין לא יהיה מוסמך לקנוס או לחייב
אדם על שלא השיב על שאלה או לא הביש מסמך שלדעת בית-הדין לא היה
חייב להשיב או להגיש על פי הדין המחייב בבית-המשפט."

הוחלט: לקבל את הצעת התיקון של ב. אזניה.

הסתייגות לח. רובין וב. ניד.

2. חוק בתי-המשפט.

סעיף 6(המשד).

עלינו לסכם היום בשאלת חלוקת בית-המשפט העליון.

היו"ר מ. אונא:

ח. כהן:
ברצוני להודיע בענין חוק הראיות, כי אותנו זה מחייב להביא הצעה בענין זה. יתכן מאוד שנציג בחוק הראיות את ההיפך, אבל אז יהיה המקום לוועדה לדון בענין זה.

ג. ניר:
כבוגע לאפלציה, אני מסאיר לי זכות לחשוב אם אניש הסתייגות.

ח. כהן:
אשר להצעת חבר הכנסת ורהפטיג בענין חלוקת בית המשפט העליון, מה שאני מוכן לקבל הוא להפוך את כל אחד מהסעיפים הקטנים - סעיף גפרד.

י. הררי:
אני הצעתי כי בית-המשפט כולו ייקרא בית-המשפט העליון, והוא יפעל בשני אנפים אשר שניהם יקראו "בית-משפט", האחד - בית משפט לערעורים, השני - בית-המשפט הגבוה לצדק. וזה צריך להיות בסעיף אחד.

ח. כהן:
אפשר לנסח קודם סעיף אחד כללי, ואח"כ להביא בנפרד את שני הדברים.

היו"ר מ. אונא:
אני חושב כי בית-המשפט העליון צריך להיקרא בית-משפט רק בתור סם המוסד. אבל כשהוא יושב בתור בית-דין גבוה לצדק - ייקרא בית-דין גבוה לצדק; וכשהוא יושב בתור בית-דין גבוה לערעורים - ייקרא בית-דין גבוה לערעורים.

מ. כצנל:
אינני תומך בהצעת חבר הכנסת ורהפטיג, אבל היות ואנחנו דנים בפרשת קביעת סמכויות לבית-המשפט העליון, הייתי מבקש לחשוב על השם "בית-הדין הגבוה לצדק". זהו תרגום מילולי של "הי קורט אוף ג'סטיס", והתרגום אינו מדויק. כשהאנגלים אומרים "הי קורט אוף ג'סטיס", הם שמים את הדגש על שם התואר ביחס למלה "קורט". המלה "קורט" אינה אומרת מה שאומרת בעברית המלה "בית-דין". בשלמותו המושג הוא "קורט אוף ג'סטיס". כשאומרים "הי קורט אוף ג'סטיס", הדגש מושם על המלה "הי". כשאנחנו אומרים "בית הדין הגבוה לצדק", אנחנו אומרים אבסורד, כי כל בית-דין הוא בית-דין לעשיית צדק. לו היינו מתרגמים לאנגלית את המושג הזה, היינו אומרים "הי קורט אוף ג'סטיס פור ג'סטיס". וזה, כמובן, אבסורד. אני מבין שהמושג הזה כבר נכנס לשימוש וקשה מאוד לאושו, אבל אם אנחנו דנים בכך, היה כדאי לחשוב על תיקון מעוות לסוני רציני מאוד. חשבתי על הצעה מסוימת בענין זה, ואני מעלה אותה רק כחומר למחשבה. אם החברים יי יחשבו כי הענין אינו בשל די הצורך לדיון, לא אעמוד על כך. אולי בשתמש במלה "זכויות" או "קיום זכויות". מהותו של המוסד הזה הקרוי "בית דין גבוה לצדק" היא בעיקר בסמירת זכויות, אם של האזרח ואם של מוסד אחד. (ח. רובין: השאלה היא מה זה "זכויות"). נדמה לי כי לו היינו כותבים "בית-דין גבוה לקיום זכויות" היינו מתקרבים יותר למהותו של אותו מוסד. (ח. כהן: כל בית-משפט הוא לקיום זכויות. בכונן. אני יודע את החולשה הזאת של הצעתי,

ס. בגין:

ולכן אמרתי שאני מציע זאת רק כחומר למחשבה, ונשום פנים לא אחשוב את הצעתו לטובה, אלא שאולי היא תמריץ את חברי הוועדה לחשוב על מושג אחר, מה שברור לי הוא כי אם הגענו לדיון בחוק זה, הרי חובתנו למצוא תיקון למצב הקיים מבחינת השם. השם אינו מדויק, ולדעתי - הוא פוגם.

יש אפשרות אחרת: להסתפק בשם "בית-המשפט העליון", ותיקבע פרקטיקה, בלי כל תוספת, שנית-המשפט העליון יושב פעם בתוך בית-משפט לערעורים ופעם שניה הפונקציה שלו היא מה שקרוי "בית-הדין הגבוה לצד", מבלי לשרט זאת בחוק.

י. הררי:

יש לי מספר הערות לסעיף 6(א). בהרצאת הפגישה של היועץ המשפטי בעצתה השוואה עם סעיף 7 לפקודת בתי-המשפט הקודמת. נדמה לי שלא היתה אבחנה כי בסעיף 7 היה כתוב כי לבית-הדין הגבוה לצדק תהיה סמכות שיפוט בלעדית בעניין זה. הבלעדיות אינה מופיעה יותר בסעיף 6 אשר לפנינו. השאלה היא אם זה נעשה בכוונה, ומה התוצאות מכך שאין זה בזכר יותר. אם אנחנו דנים בחוק בכללותו, עלינו להכניס פעם הבהרה בשאלה זו. לגבי משרדים סמלתיים כמעט ואין בתקלים בשאלה זו, אבל לגבי השלטון המקומי השאלה הזאת מתעוררת כמעט בכל משפט ומשפט. בסעיף 7 של הפקודה הקודמת היה כתוב כי לבית-המשפט הגבוה לצדק היתה זכות בלעדית לבחור עשה או צו מחלל. ומתעוררת השאלה מה קורה אם בשעה סתנהל משפט אשר בסמכותו של בית-המשפט המחוזי או של בית-משפט השלום, ותוך כדי המשפט צריך לתת צו מנועה או צו זמני או צו ביניים בקשר עם פעולה מסוימת של בית-המשפט. לפי מה שביה כתוב קודם לכן, בית-המשפט המחוזי לא יכול היה לעשות זאת בשום אופן. הוא מוציא צווים כאלה, אבל אילו דיקדקו, הוא לא יכול היה לעשות זאת. עכשיו המצב השתנה. אם לוקחים את סעיף 6(א), נשאלת השאלה אם בית-המשפט המחוזי יוכל או לא יוכל לתת צווים. לדעתי, צריך להבהיר זאת בתוך החוק. קודם-כל צריך לקבוע מה אנחנו רוצים, ושנית, צריך להבהיר זאת בחוק.

בסעיף 6(א)(3) כתוב "צווים לבית-המשפט, לבתי-דין" וכו'. פירוש הדבר שבטלה האפשרות לתת צו לשופט שלום, וזה רצוי. אבל אם אנחנו כבר דנים בעניין זה, הייתי רוצה שנכנס הוראה כי בית-משפט זה רק בית-משפט אשר החוק דן בו, ז"א בתי-משפט השלום, בתי-משפט המחוזיים ובית-המשפט העליון. לכן גם אין לקרוא יותר "בית-דין הגבוה לצדק" אלא "בית-המשפט". כל יתר בתי-הדין במדינה, בתי-הדין הצבאיים, הרבניים, בתי-הדין לשכר דירה וכד', לא ייקראו בתי-משפט אלא "בתי-דין". ואז יצא כי בית-המשפט העליון אינו יכול לתת צווים לבתי-המשפט ויכול לתת צווים לכל בית-דין אחר במדינה. גם עכשיו נשאלת השאלה איזה בתי-משפט נשארו אשר החוק הזה אינו דן בהם. אינני יודע אם ישנם כאלה. אבל אם ישנם - צריך שייקראו "בתי-דין", ורק בתי-המשפט המופיעים בחוק זה ייקראו "בתי-משפט". לגבי בית-הדין הצבאי העליון, למשל, לדעתי היה ספק רב אם בית-הדין הגבוה לצדק היתה לו סמכות לתת פקודות לבית-הדין הצבאי העליון. בית-הדין הגבוה לצדק החליט שיש לו סמכות כזאת. מאין הוא לקח את הסמכות הזאת? הוא החליט כך. בית-הדין הצבאי העליון יכול היה להגיד כי דרגתו כמו בית-הדין הגבוה האזרחי. אין כתוב בחוק שזה עליון על זה. אם עושים השוואה עם המשפט האנגלי, ישנם פסקי-דין שנותנים אפשרות להגיע למסקנה כזאת. אבל אילו היינו כותבים כי צווים אפשר לתת לבתי-דין ולא לבתי-משפט - זה היה פותר את הבעיה הזאת.

לו אפשר היה למצוא סם מתאים להגנה בפני פגיעות, להגנה על זכויות, אולי בית-דין של האזרח, כפי שהציע חבר הכנסת בגין - היה זה רצוי מאוד.

היו"ר ס. אונא: אני מבין שאנחנו מצמצמים את שאלת ההפרדה של בית-דין אדמיניסטרטיבי לשאלת השם.

הוחלט: לקבל את ההצעה לצמצם את שאלת ההפרדה של בית-דין אדמיניסטרטיבי מבית-המשפט העליון - לשאלת קביעת שם סמאים.

י. ש. רוזנברג: אינני רואה שום צורך בהפרדת השמות. אצלנו ההבדל בין המלה "פדק" ובין המלה "משפט" הוא ההבדל שבין "גסטטים" ו"אקוויטיס". הייתי מבין אילו הכוונה היתה שבית-הדין הגבוה לצדק יהיה בית-דין ל"אקוויטי" ולא ל"גסטטים". זו היתה הכוונה. באנגליה היו "קורט אוף אקוויטי" בל בבל עם "קורט אוף גסטטים". אצלנו דבר כזה אינו קיים, אותו בית-משפט סמלא את שני התפקידים. ואם כך, אינני יודע מדוע צריך להפריד בשמות. מספיק אם אומרים שבית-המשפט הגבוה, יש לו סמכות של "אקוויטי". לא צריך לקרוא לו בשם אחר. בפרט כאשר בעניינים אלה הוא יושב בתור אינסטנציה ראשונה, ואז הוא בפמט לא בית-דין גבוה כלל. אילו היינו מפרידים, הייתי מציע לקרוא לו "בית-משפט לצדק" ולא "בית משפט גבוה לצדק", כי הוא היחיד העוסק בעניינים אלה, אבל אינני מוצא טעם להפרדה אני מתנגד לכל ההפרדה בין "גסטטים" ו"אקוויטי". אני יחוש שבשני התפקידים צריך להיות אותו בית-משפט עם אותה פרוצדורה. ואז הייתי אומר שהוא ייקרא פשוט "בית המשפט העליון", ולבית המשפט העליון תהיינה סמכויות גם באינסטנציה ראשונה, אלה הנוגעות ל"אקוויטי".

אני הייתי מוציא את סעיף-קטן (1), מפני שאני חושב שיש להבדיל בין שחרור סופי ובין בקשת שחרור ומתן זכות לבקש את השחרור. הביאס קורפוס איננו קובע שיש שחרור. הוא קובע רק את הזכות לבוא בפני בית-המשפט, ובית-המשפט יקבע את ההחלטה הסופית בענין זה. יכולה להיות בעיה של קטין או חולה-רוח, שרוצים להוציא מן המוסד אשר בו הוא נמצא. יכול להיות בענין זה צו-ביניים, ויתכן אפילו שבית-המשפט יאמר: אינני נותן צו ביניים, אבל אני רוצה קודם לשמוע את העניין. אני רוצה להבדיל בשן מתן הזכות לשמיעה ובין מתן פסק-הדין הסופי. את מתן הזכות לשמיעה, הייתי אומר, יש לתת גם לאינסטנציה אחרת, נניח, לנשיא בית-המשפט המחוזי. חבר הכנסת בגין נתן דוגמא: אדם נמצא הרחק מירושלים, הוא צריך לבוא לירושלים כדי לסמם את זכותו, אבל הוא רוצה שביגתיים לא יהיו שינויים בזכויותיו, ואז טוב שיוכל לגשת לנשיא בית-המשפט המחוזי. נשיא בית-המשפט המחוזי יוכל להוציא צו ביניים אשר יקבע כי הדבר יישמע בפני בית-דין של שלושה. הוא הדין לגבי בית-הדין העליון. הייתי אומר שהקביעה הזאת אינה צריכה להיעשות בבית-הדין העליון על-ידי שלושה שופטים עליונים, מספיק שופט עליון אחד, שהוא יאמר כי הסטטוס אינו משתנה עד אשר בית-הדין הגבוה ישמע את העניין. הייתי נותן את הזכות הזאת גם לנשיא בית-המשפט המחוזי וגם לכל חבר של בית-המשפט העליון. אח"כ יושב בית-הדין העליון בהרכב של שלושה ויקבע את העניין. יש לדבר הזה גם תקדימים. בארה"ב כל "סיופרים קורט" של כל מדינה, יש לו זכות להוציא את הצו של הביאס קורפוס, המקפיא את הסטטוס, עד אשר בית-הדין שומע את העניין.

בקשר עם סעיף-קטן (3), חבר הכנסת ורהפטיג דיבר על כך, והיה לי רושם שליועץ המשפטי היתה נטייה להסכים להוציא את בית-הדין הרבני מתוך סעיף 3, כך שלא יחול עליו הצו של "פרוהיבישן" חוץ מאשר במקרה שאין סמכותו סיפוטית.

ח. כהן: לפי הצעת הממשלה יש רק שאלה של סמכות. אבל מבין השופטים הציעו להרחיב את המסגרת. אני נגד הרחבת המסגרת באשר לבתי-הדין החתיים.

ב. אזניה:

לשאלה של השם של בית-הדין הגבוה לצדק, יש לפעמים מושגים שהמנתח אותם באופן הגיוני אומר כי הם לגמרי לא מבטאים מה שרוצים לכטא בהם, אבל למעשה השם הזה יוחד על-ידי השימוש לאותו תוכן אשר פתוך ביתוח הגיוני הוא לגמרי אינו מבטא אותו. בניח כ"ה השם בית-הדין הגבוה לצדק אינו מבטא את הייחוד של הביאס קורפוס ומנדמוס, מפני שכל בית-דין הוא לצדק. אבל כשאומרים אצלנו "בית הדין הגבוה לצדק", מתכוונים לאותו תוכן שהמושג בנייתוח הגיוני אולי לא היה מבטא אותו. כדיעבד - הוא מבטא אותו. אין ל" בסחון, אבל אני מניח שיהיו הרבה מקרים בפרוצדורה, שאם לא יהיה השם המיוחד לתפקידו של אותו בית-דין גבוה לצדק, יחסר לנו השם הזה המפריד בין שני התפקידים של בית-המשפט העליון. יתכן שהייתי סוכן להסבים לשם אחר, לו היה נמצא שם מתאים, אבל בלי תחליף, לא הייתי סוכן לבטל זאת.

בנוגע לסעיף 6(א), אם הוא ישאר כמו שהוא, הוא איננו מבטא משהו אחר מאשר סעיף 14(א) בנוגע לבית-המשפט המחוזי. מפני שגם שם כתוב "כל ענין שאינו בסמכותו של בית-משפט השלום או בסמכותו הייחודית של בית-דין אחר". אני חושב שצריך להוסיף: בית-המשפט העליון ידון בענינים שאינם תובענות ואינם בסמכותו של בית-דין אחר. אחרת - זה כללי מדי.

אני רוצה לשאול אם המלים "למען הצדק" מתרגמות את המלים "אדמיניסטרטישן אורף ג' סטיס", ואם לא צריך להגיד "למען עשיית צדק"?

נראה לי כי חולי-רוח מדומים ואמתיים אינם כלולים בנ סוה הזה. לדעתי, לאסור או לעצור זוהי פעולה של שלטון. וכאן אנחנו רוצים לתת סעד גם במקרה שהעוצר איננו שלטון אלא אדם פרטי המחזיק, נאמר, קטין במסמורת.

בסעיף קטן (א)(2) נאמר שהוא יכול לתת צווים לרשויות המדינה לעשות מעשה או להימנע מעשות מעשה למילוי תפקידים כדין. אני שואל האם אנחנו צריכים להסתפק בכך שהוא רק יצווה על רשות כזאת שלא לפעול, או שהוא צריך גם לבטל את המינוי. בניח, אם בית-הדין הגבוה לצדק מקבל פניה שרשות מקומות פועלת שלא כדין מפני שלא נתמנתה כדין, האם זה מספיק להסיל עליו להמנע מלפעול? מדוע לא לבטל את המינוי?

ח. רובנין:

להימנע מלפעול - זה גם: לא להיכנס לישיבת מועצת העירייה ולהתיימר להיות מועצת העירייה.

ב. אזניה:

אשר לבתי-המשפט העירוניים, סעיף 3 חל או אינו חל עליהם?

ח. כהן:

לפי הצעת הביסוח של חבר הכנסת הרדי - שאני מוכן לקבלה - הם ייקראו להבא "בתי-דין עירוניים" והחוק הזה לא ידון בהם.

ב. אזניה:

אינני יודע מדוע בית-הדין העליון צריך להמנע מלפעול במקרים של משהו המנוגד לצדק הטבעי או של פגם פולט. אני בעד זה שנבסח את סמכותו של בית-הדין העליון בענין זה.

ח. רובנין:

אני מסכים להצעה שנשמעה על -ידי סר אייזנברג, ועכשיו - גם על-ידי חבר הכנסת אזניה, להוסיף בסעיף 3 את הענין של צדק טבעי. גם אין בזה חידוש. זוהי בעצם

ח. רובין:

קודיפיקציה של הפרקטיקה הקיימת, מה זה צדק טבעי? אם למשל בוועדת הערעורים לפי חוק משפחות החיילים שנספו במערכה שומעים עדים שלא בנוכחות אחד. הצדדים, יכולות להיות מסקנות בית-המשפט העליון שהחלטה היא החלטה, ולפי החוק הקיים אין עליה ערעור, אבל לדעתי, זוהי פגיעה בצדק בטבעי. בית-המשפט יכול להגיע למסקנה שהעדות אשר לא נשמעה לא היתה חשובה ולא היה לה מסקל לגבי התוצאה, אבל הוא צריך לבחון זאת. זה יכול להיות ענין חמור.

י.ש. רוזנברג: זה תלוי בהשכלה המשפטית.

ח. רובין: על זה אין תשובה אחרת מאשר ההשכלה המשפטית של בית-המשפט העליון. אינני מקבל בענין זה את הגישה שאם אי-אפשר להסיג את הכי טוב, הטוב. לכן אני מצטרף להצעת מר אזניה.

לסעיף 6(ב) אני מציע דבר שגם הוא רק קודיפיקציה. כאן עומדת שאלת הסמכות או חוסר השכחות. אני מציע להוסיף לזאת את השיקול הפסול. זוהי קודיפיקציה של המצב הקיים.

ח. כהן: פה אנחנו בכוונה לא הגבלנו את בתי-המשפט לגבי העילות, אשר בגללן הוא חייב לעשות מעשה או להימנע מעשות מעשה. ברבע שאתה מכניס עילה אחת, אתה מבטל את כל העילות האחרות.

ח. רובין: נכון. אני מסכים.

ביחס לשם, הייתי מוכן להגיד "בית-הדין הגבוה להגנת זכויות האזרח".

ח. כהן: יש לנו עכשיו "קורט אוף יומן רייט'ס", יש הצעה כזאת. התרגום יכול להיות "בית-דין גבוה לזכויות האזרח". את ה"הגנה" הייתי מוחק.

ח. רובין: אני מוכן להסכים לכך.

ח. כהן: אני מסכים עם חברי הכנסת בגין ואזניה שהשם "בית המשפט הגבוה לצדק" הוא סיבוש. אנחנו באמת בהצעה הראשונה של משרד המשפטים מחקנו זאת. אך נשיא בית-המשפט העליון בא ואמר כי השם הזה, אם כי מבחינה בלשנית יש בו פגם, רכש לעצמו "שם טוב", מוניטין, ונכבדנו לדעתו.

נכון אמר חבר הכנסת רוזנברג, כי למעשה ההכרל בין בית-משפט ובין בית-דין לצדק הוא ההנדל בין "גסטיס" ו"אקוויטי". ולא "בית-משפט" הוא תרגום טוב ל"ג'סטיס" ולא צדק - ל"אקוויטי". צודק גם חבר הכנסת בגין באומרו כי כל בית-משפט הוא בית-משפט לצדק. יש לנו מסורת עברית, והייתי מבקש שלא להתעלם ממנה לגמרי. בתי-הדין שלנו באמת נקראים "בתי-דין צדק", לא מפני שהם עושים צדק להבדיל משפט, אלא מפני שכל התפקידים של המשפט אצלנו הם לעשיית דין צדק. על כל פנים, הצירוף הזה של בית-משפט גבוה לצדק, מביע גם את הענין-המסורתי הזה, ולדעתי קשה לבטל את המלה "צדק". לכן אני חושב שהשאלה העומדת בפני הוועדה היא האם למחוק את השם בכלל, או להשאירו כמו שהוא.

ז. ורהפטיג: אני בעד זה שנשאיר את שני השמות. מוקדם עדין לחשוב על תפורה, אבל השארתי שני השמות היא התקדמות בכיוון זה. אינני רוצה לסגת. ואינני חושב שנוכל למצוא שם יותר טוב.

הוחלט: לדחות את ההצעה לבטל את שני השמות ולהשאיר רק שם אחד לבית המשפט: "בית המשפט העליון".

ח. כהן: בנוגע להצעת הדרי שבתי-המשפט יהיו רק אלה הנזכרים בחוק זה, וכל האחרים יקראו בתי-דין, יש רק בית-משפט אחד הנקרא "בית-משפט ואינו מופיע בחוק זה, והוא באמת בית-משפט, אי-אפשר להשוותו לבתי-הדין השונים. בכל זאת, יש עליו צרטיורדי ו"פרוהיבישן" לבית-המשפט העליון. כוונתי לבית-המשפט לשמאות. הדבר איננו תיאורטי. לפני כמה שנים פניתי אל בית-הדין הגבוה לצדק בבקשת "פרוהיבישן" נגד בית-המשפט לישמאות. עד כמה שאני זוכר, זהו בית-המשפט היחיד שאיננו נקרא בית-דין, והוא גם איננו צריך להיקרא "בית-דין". אילו לא בית-משפט זה, הייתי מקבל את הצעת חבר הכנסת הררי כמו שהיא. למעשה גם היום אנחנו נוהגים לקרוא לבתי-דין - בתי-דין, ולבתי-המשפט - בתי-משפט, בכל החוקים שלנו. הייתי סוכן לקבל את הצעת חבר הכנסת הררי, אבל צריך לקבוע משהו בנוגע לבית-המשפט לישמאות.

ז. ורהפטיג: אני מבקש לחכות בענין זה עד לישיבה הבאה. אני רוצה להכין רשימה של כל בתי-הדין בארץ.

ח. רובין: מה עם בתי-הדין העירוניים?

ח. כהן: הצעת הממשלה היא שלא לכלול אותם בחוק זה. ואז הם ייקראו "בתי-דין עירוניים". זה תלוי, כמו כן, בהחלטתכם.

ח. רובין: לא חסוב לי השם, אבל אינני חושב שיכול להיות מקום בארץ אשר בו ישב שופט מקצועי (אני מוציא עכשיו מכלל זה את בתי-הדין הצבאיים).

ח. כהן: גם בראש כל בית-דין לשכר דירה יושב שופט שלום.

ח. רובין: לא יכול לפעול במדינת ישראל איש בתפקיד שיפוטי, אשר לא חל עליו איזה שהוא חוק. שופט בבית-משפט עירוני יכול להיות איש שמקבל תואר של שופט שלום, אבל איננו שופט שלום לפי הנוהג של משרד המשפטים. מחר יכול שר המשפטים למנות לכך אנשים שיש להם השכלה משפטית, שיהיו שופטים מקצועיים במשכורת בבתי-הדין העירוניים, וחוק השופטים לא יחול עליהם. דבר זה בלתי אפשרי.

ח. כהן: השאלה הזאת תתעורר בכל חומרתה כאשר נגיע לדון בבתי-הדין העירוניים, ונצטרך לדון עליהם במסגרת החוק הזה. אבל אני רוצה בהזדמנות זו לאמר כי ההאשמות שהשמיע חבר הכנסת רובין נגד משרד המשפטים, לא הוסחו נגד הכתובת הנכונה. אין למשרד המשפטים ולוועדת המינויים - ולא כלום. הוועדה הזאת בלתי תלויה ועצמאית. היה בוועדת המינויים זיכוח על השאלה הזאת, והיא החליטה ששופטים אלה לא יהיו שופטי שלום. והיא סוברנית. אין עליה סרות.

הוחלט: לדחות את ההכרעה בגזעת חבר הכנסת הררי, על-פי בקשת ז. ורהפטיג.

ז. ורהפטיג:

אני רוצה להציע כמה תיקונים קלים. בסעיף 6(א)(1) צריך להגיד: "שנעצרו או נאסרו על-ידי רשות כל שהיא שלא כדין". פה מדובר על הביאס קורפוס. אם רשות שיש לה סמכות לסוננית עצרה אדם שלא כדין, יש טעם ללכת אל בית-הדין הגבוה לצדק ולהגיד: לרשות יש כוח, לי אין אפשרות להתגונן נגדה, אתם צריכים להגן עלי. אבל אם אדם פרטי עיכב מישהו, עצר אותו, לשם כך יש מסטרה במדינה, ויש חוק פלילי. מה לבית-הדין הגבוה לצדק ולזה? בית-הדין הגבוה לצדק פועל רק כשאינן סעד משפטי אחר.

ח. כהן:

חוץ מענייני הביאס קורפוס אינה מתעוררת שאלה אם יש סעד אחר. בהביאס קורפוס בית-הדין הגבוה לצדק מטפל תמיד.

ז. ורהפטיג:

אם יש צורך לתקן את החוק הפלילי בענין זה, אפשר לעשות זאת. אבל אין זה ענין לבית-הדין הגבוה לצדק.

ח. כהן:

האיש עצמו אינו יכול לפנות, הוא עצור. השאלה היא אם מישהו יודע שהוא עצור, אל מי הוא יפנה. הוא יפנה לבית-הדין הגבוה לצדק.

י. ש. רוזנברג:

מה תעשה אם בעל מכניס את אשתו לבי"ח לחולי רוח, ועל סמך תעודת דופא. בא מישהו מבני משפחה וטוען כי איננה חולת-רוח. לאן יפנה?

ז. ורהפטיג:

זה תלוי אם זה בי"ח ממשלתי או לא. אם זה בי"ח ממשלתי, זה ענין לבית-הדין הגבוה לצדק. אם זה נעשה על-ידי רופא פרטי, צריך לפנות אל בית-המשפט בדרך הרגילה, כדי לברר אם האשה חולת-רוח או לא. מה זה שייך לבית-הדין הגבוה לצדק? זהו בית-דין אדמיניסטרטיבי, הוא פועל רק נגד האדמיניסטרציה, ונגד אחרים יש לנו החוק הפלילי.

ב. אזניה:

מה נעשה במקרה של קטינים?

ז. ורהפטיג:

צריך לשכלל את החוק הפלילי. אפשר לתת לכל אדם סמכות לפעול נגד הפושע, אבל אין זה ענין לבית-הדין הגבוה לצדק. זוהי הפיכתו של בית-הדין הגבוה לצדק לאינסטנציה ראשונה. הוא אינסטנציה ראשונה נגד הממשלה ומוסדותיה, אבל זה דבר אחר.

י. ש. רוזנברג:

אני יכול להביא דוגמאות. אדם זקן חולה. אין מרשים לאף אחד להיכנס אליו. הוא נמצא בידי קרוביו. למסטרה אין מה להתערב. הוא חולה, נמצא בביתו, יש לו רופא ואחות, הכל בסדר. הילדים רוצים להיכנס לראותו, ואין נותנים להם. יש חשש שתהיה צוואה נגדם. זהו מקרה שדורש הביאס קורפוס. אין עצה אחרת, האיש הזה נמצא במעצר. אין זה מעצר פלילי, אבל אי-אפשר לבגת אליו. הוא הדין לגבי קטינים. צריך למנות אפוטרופוס, ויתכן שהאפוטרופוס מחזיק ילד במעצר, לרעתו.

י. ש; רוזנברג: אני חושב שהביאס קורפוס כלפי אלה שאינם מוסדות המדינה חסוב יותר מאשר כלפי מוסדות המדינה. לכן אני אומר כי צו ביניים צריך להינתן גם על ידי אינסטנציה יותר נמוכה. ואני אומר: דוקא נשיא בית-המשפט המחוזי ולא כל שפט מחוזי, מפני שבדברים כאלה צריך להתמחות. אולי אפשר להרחיב זאת גם על נשיא תוק. אני מסכים גם שהפסק הסופו ילך לבית-המשפט העליון, כי זוהי אחריות גדולה, אבל ההקפאה, צו הביניים, צריך שתציה אפסדות שיינתן על-ידי נשיא בית-המשפט המחוזי. אינני יכול לבקש יותר מהקפאת הפצב. זוהי דרך ביניים, כדי שלא להרחיק לכת יותר מדי. אבל מה שהציע חבר הכנסת ורהפטיג, אני חושב, עלול לגרום לעוול.

היו"ר מ. אונא: אולי כדאי לברר מהו היתרון של הביאס קורפוס לעומת דיון אחר בתי-המשפט.

ח. כהן: בעיקר המהירות.

ס. בנין: הצעתי בישיבה הקודמת שהסמכות בענין הביאס קורפוס תינתן גם לבית-המשפט המחוזי. אינני חושב שיש להגביל זאת דוקא לנשיא בית-המשפט המחוזי, אם הסדור במהירות, כל ערכה של האינסטנציה הזאת הוא ככך שצו השחרור - אינני רוצה לקרוא לו צו-ביניים או צו-מוחלט - צו השחרור של אדם אשר בעצר או נאסר שלא כדין, יינתן ללא כל דחיה. אם יש הכרח לבוא לירוטלים לשם כך, הענין יכול להיות. זה איננו צו מוחלט, אם יתברר אח"כ שיש בכל זאת לעצור או לאסור את האדם, יש הרבה אמצעים לכך. אבל העוול הגדול הוא לשלול את החופש מאדם ומאזרח כשאינן לכך יסוד. ולדעתי, הכוונה העיקרית היא למעשה כזה לא על-ידי מישהו פרטי אלא דוקא על-ידי רשויות המדינה. אבל אינני מקבל את הצעת ורהפטיג לכתוב זאת. בכון שיש מקרים פרטיים שצריך להכליל גם אותם בכך.

הצעתי היא לתת סמכות אך ורק ביחס להביאס קורפוס גם לבית-המשפט המחוזי, עם ערעור לבית-המשפט העליון. סרב בית-המשפט לתת צו שחרור, יובא הענין לערעור בפני בית-המשפט העליון. כזה אינני מונע מבית-המשפט העליון את הדיון הראשון. מותר גם לו לדון בכך. כסובן, אי-אפשר לפנות לסגני המקומות יחד, גם לבית-המשפט העליון וגם לבית-המשפט המחוזי. ואם הולכים מיד לבית-המשפט העליון, לא יהיה ערעור. חושבני שבדרך זו נבטיח מכסימום של צדק. אשר לנוסח, הייתי מציע לכתוב כך: "שחרור אנשים. במקום שנאסרו או בעצרו, ממאסר או מעצר שאינם כדין". אני חושב שזה יותר מדויק.

ח. כהן: אולי בכתוב: "מעצר או מאסר או החזקה שאינם כדין".

ז. ורהפטיג: הייתי מציע: "נעצרו או נחבשו שלא כדין".

הוחלט: 1. לקבל את ההצעה שהסעיף יחול גם על פניה נגד אנשים פרטיים, לא רק רשויות המדינה.

ח. כהן: באשר להצעתו של חבר הכנסת בנין למסור סמכות להביאס קורפוס גם לבית-המשפט המחוזי, מצדנו אין התנגדות לקבל את ההצעה המוגבלת של חבר הכנסת רוזנברג, כלומר, צו-על-תנאי וצו-ביניים יכולים להינתן על-ידי נשיא או נשיא-תורן של בית-המשפט המחוזי וגם על-ידי דן-יחיד בבית-המשפט העליון.

ח. כהן:

אל כל פנים, אינני מיופה כוח לאמר שאנחנו מסכימים להעביר את כל הדיון כולו לבית-המשפט המחוזי, אלא הדיון כולו יהיה בבית-המשפט העליון.

ס. בגין: על כל פנים, צריך להוסיף את האפשרות של ערעור.

ח. כהן: זה רק צו-על-תנאי. זה באופן אוטומטי יעבור לבית-המשפט העליון.

ח. רובין: אני מציע שמכות בית-המשפט המחוזי תוגבל למקום הימצאו של האיש. כלומר, רק אם האיש אשר לשחררו טוענים נמצא באזור שיפוט של בית-המשפט המחוזי, אפשר לפנות אליו. כשהמקום בלתי ידוע, יש רק כתובת אחת: בית-המשפט העליון.

אני מוכן להסכים לכך שרק הצו על תנאי, הצו הראשון, יינתן על-ידי בית-המשפט המחוזי, ועם זאת השופט יעביר זאת מיד לבית-המשפט העליון.

ז. ורהפטיג: השיטה צריכה להיות יותר עקבית. לו הייתם מקבלים את הצעתי, היה טעם להכחין בין בית-משפט עליון ובית-משפט מחוזי. אבל לעשות שעטנז של השיטה - זה לא נראה לי.

הוחלט: 1. לדחות את הצעת ס. בגין להעביר את הסמכות של הביאס קורפוס גם לבית-המשפט המחוזי.

2. לקבל את הצעת י.ש. רוזנברג למסור לנשיא ולנשיא-תורן של בית-המשפט המחוזי סמכות למתן צו ביניים או צו-על-תנאי.

הסתייגות לי. הררי: נגד בעברת סמכות לבית-המשפט המחוזי בענין זה.

ח. כהן: ההגבלה שהציע חבר הכנסת רובין מובנת מאליה.